

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ ЗМІН ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Анотація. Розглянуто основні положення Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності", оцінено його вплив на розвиток малого та середнього бізнесу. За результатами дослідження встановлено тенденції розвитку малого та середнього підприємництва.

Аннотация. Рассмотрены основные положения Закона Украины "О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины и некоторые другие законодательные акты Украины относительно упрощенной системы налогообложения, учета и отчетности", оценено его влияние на развитие малого и среднего бизнеса. По результатам исследования установлены тенденции развития малого и среднего предпринимательства.

Annotation. The substantive provisions of Law of Ukraine "On making alteration in the Internal Revenue Code of Ukraine and some other legislative acts of Ukraine in relation to the simplified system of taxation, account and reporting" are considered, its influence on small and medium businesses development is assessed. As a result of research the trends of small and medium businesses development are defined.

Ключові слова: спрощена система оподаткування, ставка єдиного податку, платники єдиного податку, малий бізнес.

Мале підприємництво – важливий елемент розвитку ринкової економіки. Саме воно виконує функцію демонополізації, створює нові робочі місця, забезпечує гнучкість економіки шляхом швидкого реагування на зміни в економіці та на вимоги ринку. Тому підтримка малого та середнього бізнесу повинна бути одним зі стратегічних рішень держави на шляху до розбудови економіки. Одним із інструментів регулювання діяльності підприємств є оподаткування. А оподаткування доходів за спрощеною системою стосовно малого та середнього бізнесу є актуальним та важливим.

Метою роботи є дослідження переваг і недоліків реформування спрощеної системи оподаткування у зв'язку з прийняттям Закону "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності".

Відповідно до мети у процесі написання статті ставляться завдання, пов'язані з виявленням основних негативних та позитивних сторін прийняття Закону "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" для малого та середнього бізнесу.

Темі реформування спрощеної системи оподаткування присвячено багато наукових праць вітчизняних вчених, таких, як: Василик О. Д., Воробйов Ю. М., Гапонюк М. А., Корнієнко Т. Н., Пожидаєва М. А. та ін.

Практично незмінні умови функціонування спрощеної системи оподаткування за Указом Президента 1998 року призвели до накопичення значної кількості проблем, які потребували вирішення (рис. 1).

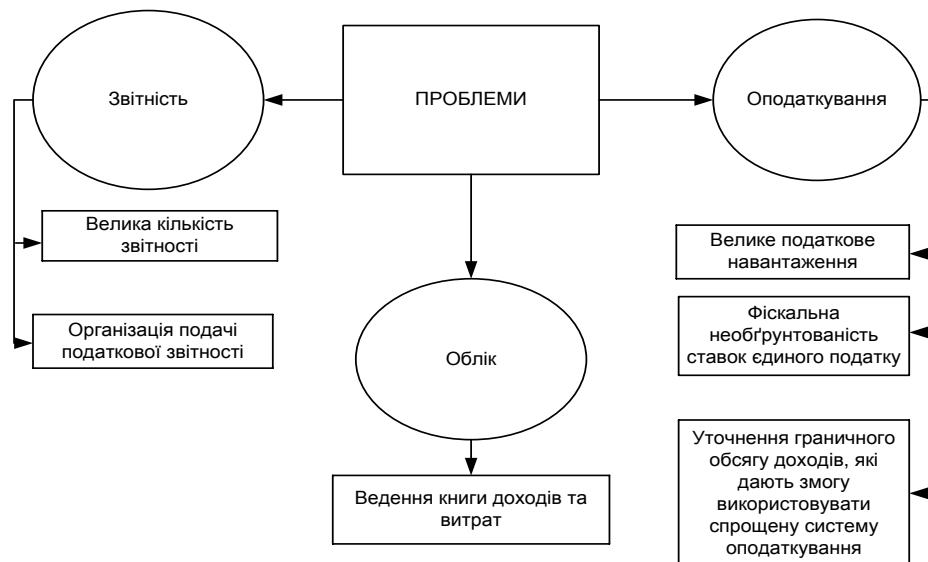

Рис. 1. Схеми основних проблем функціонування спрощеної системи оподаткування

Аналізуючи схему, слід зауважити, що починаючи з 1998 р., коли була запроваджена спрощена система оподаткування, індекс споживчих цін зріс у 5,5 рази, мінімальна заробітна плата – у 23 рази. Попри стабільність граничної межі доходу, яка дає можливість застосовувати спрощену систему оподаткування (для фізичних осіб-підприємців (далі – фізичні особи) – 500 тис. грн, для юридичних осіб – 1 млн грн), висока інфляція знизилася реальний допустимий показник більш ніж у п'ять разів. Як наслідок, у період економічного зростання (2000 – 2008 рр.) суб'єкти малого бізнесу в умовах стрімкого зростання оплати праці мали скорочувати свої реальні обороти для того, щоб залишитися на спрощеній системі оподаткування. Фактично спрощена система оподаткування відіграла дестимулювальну роль у розвитку та зміцненні малого бізнесу [1].

Унаслідок інфляційного чинника знижуються і реальні доходи бюджету від справляння єдиного податку. Для фізичних осіб, які працюють на спрощеній системі оподаткування, верхня межа податку за весь час зросла лише на 20 грн – з 180 до 200 грн. Фактично з кожним роком реальні доходи бюджету від єдиного податку знижуються, хоча номінально мають висхідну тенденцію.

Крім того, значний розрив між фіскальним тиском на підприємства, що працюють на загальних засадах, і тих, хто сплачує єдиний податок, є одним із ключових чинників посилення використання даного податкового режиму з метою мінімізації оподаткування [1].

Прийняття Закону "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" є компромісним рішенням між державою та представниками підприємництва. Тож доцільно розглянути основні переваги цього закону.

По-перше, збільшено граничний обсяг доходу, за якого можливе застосування спрощеної системи оподаткування: для фізичних осіб – з 500 тис. грн до 3 млн грн, для юридичних осіб – до 5 млн грн [2]. Таким чином, збільшення граничного обсягу доходу відбулось у п'ять разів, що наближує його до індексу споживчих цін в Україні.

Слід зазначити, що зважаючи на досить тривале існування спрощеної системи оподаткування, за Указом Президента "Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності" 1998 року граничний обсяг доходу, при якому СМП мали змогу застосовувати спрощену систему оподаткування, не змінювався. За цей час відбулися значні зміни в економіці України, наприклад, значно зросла мінімальна заробітна плата (у 1998 році вона складала 45 грн, у 2012 році – 1 073 грн) [2], загострилися інфляційні процеси в країні та ін. Ця проблема становила певні обмеження для реєстрації нових підприємств на спрощеній системі оподаткування, що, у свою чергу, стримувало розвиток малого бізнесу в державі.

По-друге, скасовано норму податкового законодавства щодо заборони віднесення на витрати платника податку на прибуток витрати на придбання товарів (робіт, послуг) у фізичних осіб – платників єдиного податку [3]. Ця норма відновила один із основних принципів податкового законодавства України – рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, тобто забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної належності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу.

По-третє, надано фізичним особам – платникам єдиного податку – право реєструватись платниками ПДВ [4]. Цей пункт нового закону вирішив низку проблем щодо надання підтримки суб'єктам малого підприємництва з боку держави у здійсненні господарської діяльності, а також дав можливість розширення співпраці із суб'єктами підприємництва, які використовують загальну систему оподаткування.

По-четверте, скасовано 50-відсоткову надбавку, що застосовується до фіксованих ставок єдиного податку за кожного найманого працівника [2]. Таким чином, законодавець вирішує питання зайнятості населення в Україні, адже на сьогодні суб'єкти малого підприємництва можуть використовувати найману працю без використання тіньових методів працевлаштування.

Що стосується адміністрування податку, то тут також спостерігаються позитивні тенденції.

Скасоване щорічне оформлення свідоцтва платника єдиного податку, авансові внески для платників єдиного податку, які сплачують податок за відсотковими ставками, встановлено річний звітний період для фізичних осіб з незначним обсягом доходу (до 150 тис. грн), тобто для платників податку першої групи; надано право фізичним особам, які не використовують працю найманих осіб, не сплачувати єдиний податок на час відпустки протягом

календарного місяця, а також хвороби, підтвердженої лікарняним листком, якщо вона триває календарний місяць і більше [3].

Відбулись позитивні зміни і в обліку спрощеної системи оподаткування. Так, вилучено норму, якою передбачалася необхідність ведення усіма фізичними особами – підприємцями – книги обліку доходів і витрат. Натомість встановлено, що платники податку – фізичні особи, крім фізичних осіб – підприємців, віднесених до третьої групи, що є платниками ПДВ, ведуть книгу обліку доходів шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів. І лише ті платники єдиного податку – фізичні особи, що є платниками ПДВ, ведуть облік доходів та витрат [3]. Ця норма законодавства забезпечила підтримку самої ідеї спрощеної системи оподаткування, яка за своїм змістом не повинна обтяжувати платника як з фінансової точки зору, так і в адміністративному плані.

Крім того, було введено ряд норм, які забезпечать збільшення надходжень від сплати податку. З цієї метою законодавцем було розширено базу оподаткування шляхом включення до об'єкта оподаткування усіх доходів, а не лише виручки від реалізації продукції.

Ставки єдиного податку встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (далі в статті – мінімальна заробітна плата), та у відсотках від доходу (відсоткові ставки) [3]. Ця норма забезпечить справляння податкових платежів відповідно до щорічного стану економіки країни, тим самим виконуватиметься принцип фіскальної достатності. Крім того, диференціація ставок податків (прогресивне оподаткування) залежно від прибутку підприємця дозволить забезпечити принцип соціальної справедливості, тобто встановлення ставок податку відповідно до платоспроможності платника.

Ще одним дуже важливим нововведенням стало встановлення відповідальності за порушення платником єдиного податку законодавчо встановлених обмежень. Проблему врегульовано шляхом застосування спеціальних підвищених ставок податку, розмір яких залежить від групи, до якої віднесений платник.

Отже, основна концепція XIV розділу Податкового кодексу повинна мати позитивний вплив на розвиток малого підприємництва в Україні, а також завдяки введенню урядом обмежень виконуватиме достатню фіскальну функцію. Вже за підсумками 1 кварталу 2012 року можна простежити позитивні наслідки змін спрощеної системи оподаткування обліку та звітності.

За підсумками першого кварталу 2012 року підприємці на спрощеній системі оподаткування сплатили до бюджету 532 млн грн єдиного податку – майже вдвічі більше порівняно з результатами відповідного періоду минулого року (251 млн грн) [5].

На рис. 2 можна простежити тенденції змінності кількості підприємців на єдиному податку.

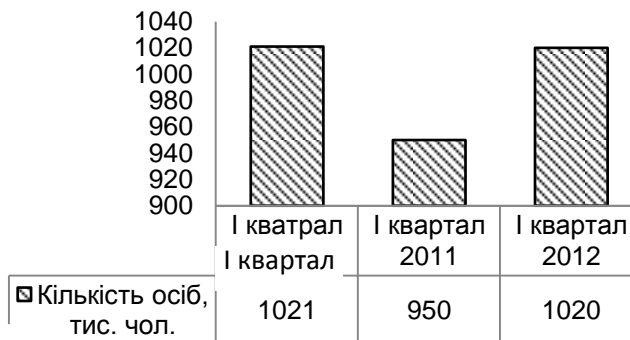

Рис. 2. Динаміка розвитку малого підприємництва

Однак, як і в будь-якому новому нормативно-правовому акті, у Законі від 04.11.2011 р. № 4014-VI "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" є ряд суперечностей.

Наприклад, ст. 293.8 суперечить ст. 299.15.6 – у разі перевищення доходу платник податку має подати заяву про перехід до наступної групи не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу. Однак статтею 299.15 п. 6 зазначено, що анулювання свідоцтва платника єдиного податку відбувається в останній день податкового (звітного) періоду, в якому відбулося таке перевищення. Тобто свідоцтво анулюється до того, як платник податків подасть заяву про зміни в господарській діяльності [4].

Це, а також інші суперечності можуть ускладнити процес адміністрування податку.

Ще однією проблемою, на думку автора, є встановлення державою правила, за яким платники податку на прибуток, які мають господарські взаємовідносини з контрагентами – платниками єдиного податку, разом із відповідною податковою декларацією подають до органу ДПС перелік доходів та витрат у розрізі кожного контрагента – платника єдиного податку, таким чином ускладнивши облік діяльності та подачі звітності суб'єктам підприємництва на загальній системі оподаткування.

Отже, підсумовуючи сказане, слід зазначити, що нова спрощена система оподаткування є більш деталізованою порівняно із системою, що існувала до 1 січня 2012 р., та повинна мати більш позитивний вплив на розвиток малого підприємництва, ніж негативний. Крім того, посилюючись на дані надходжень єдиного податку за перші квартали 2011 та 2012 років, можна вже сьогодні говорити про відновлення фіскальної функції єдиного податку.

Наук. керівн. Коновалов Є. І.

Література: 1. Молдован О. Щодо реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Молдован О. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/217/>. 2. Розмір мінімальної заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://consultant.pap.us/>. 3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності : Закон України від

04.11.2011 р. № 4014-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>. 4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/>. 5. За 1 квартал 2012 року підприємці-"спрощенці" виплатили більше півмільярда гривень [Електронний ресурс] / Запорізька обласна федерація роботодавців, Запорізький обласний союз промисловців і підприємців "Потенціал".– Режим доступу : <http://www.potencial.org.ua/>.